দ্বিতীয়

ন্তর্জাতিক সংস্থা— ৰাষ্ট্ৰসংঘ আৰু অন্যান্য

মূল আলোচ্য বিষয়

- ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ উদ্দেশ্য আৰু ইয়াৰ অংগসমূহ
- ৰাষ্ট্ৰসংঘ আৰু বিশ্ব শান্তি
- ৰাষ্ট্ৰসংঘ আৰু মানৱ অধিকাৰ, ভাৰতত মানৱ অধিকাৰ আয়োগ
- অন্যান্য গুৰুত্বপূৰ্ণ আন্তৰ্জাতিক অনুষ্ঠান

ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ উদ্দেশ্য আৰু ইয়াৰ অংগসমূহ ঃ

প্ৰথম বিশ্বযুদ্ধ (১৯১৪)ৰ পিছত বিশ্বত শান্তি স্থাপন আৰু যুদ্ধক চিৰদিনৰ বাবে । দিয়াৰ অৰ্থে গঠিত হোৱা আন্তৰ্জাতিক সংগঠন 'জাতি সংঘ' (League of ons)ৰ বিফলতাৰ পিছত ১৯৩৯ চনত সংঘটিত হ'ল দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধ। এই যুদ্ধই ভয়াৱহতা আৰু অবৰ্ণনীয় ধ্বংসলীলাই আকৌ এবাৰ বিশ্ববাসীক ভয়ার্ত কৰি তোলাৰ ই পুনৰ চিন্তা কৰা হ'ল আন এক বিশ্ব সংস্থা গঠনৰ কথা। সেই মৰ্মে ১৯৪৫ চনৰ অক্টোবৰ তাৰিখে 'ৰাষ্ট্ৰসংঘ' (United Nations Organisation) শীৰ্ষক অনুষ্ঠানটোৰ হ'ল। ছানফ্ৰান্সিস্কো সন্মিলনত সৰ্বমুঠ ৫১খন ৰাষ্ট্ৰই ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ চনদত স্বাক্ষৰ প্ৰদান জন্ম দিয়া এই সংগঠনেই আজি পৰ্যন্ত বিশ্বক আন এক বিশ্বযুদ্ধৰ ভয়াৱহতাৰপৰা াত ৰাখিবলৈ সক্ষম হৈছে। সেইবাবেই ২৪ অক্টোবৰ দিনটো বিশ্ববাসীয়ে 'ৰাষ্ট্ৰসংঘ ' হিচাপে পালন কৰি আহিছে।

বৰ্তমান ১৯৩খন সদস্য ৰাষ্ট্ৰৰে গঠিত ৰাষ্ট্ৰসংঘই আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় শান্তি আৰু শৃংখলা ষ্ঠা কৰি বিবদমান বিষয়সমূহৰ শান্তিপূৰ্ণ সমাধানৰ বাট মুকলি কৰাৰ পথ সুগম কৰাৰ

নিউয়র্কস্থিত বাষ্ট্রসংঘব মুখ্য কার্যালয়

যি অহবহ প্রচেষ্টা চলাই আহিছে, তাব বাবেই বিশ্বব জনগণে এই বিশ্ব সংস্থাটোব প্রতি আস্থা প্রকাশ কবি আহিছে।

আমেবিকা যুক্তবাষ্ট্রব নিউয়র্ক চহবত থকা মুখ্য কার্যালয়বপবা কাম-কাজ চলাই অহা বাষ্ট্রসংঘব মূল উদ্দেশ্যসমূহ হ'ল নিম্নোক্ত ধবণব।

২.১.১ বাষ্ট্রসংঘব উদ্দেশ্য ঃ

বাষ্ট্রসংঘব চনদত মুঠ ১১১টা অনুচ্ছেদ আছে। ইয়াব প্রথম অনুচ্ছেদতে বাষ্ট্রসংঘব চাবিটা উদ্দেশ্য সন্নিবিষ্ট হৈছে। উদ্দেশ্যকেইটা হ'ল—

১। আন্তঃবাষ্ট্রীয় শান্তি আৰু নিবাপত্তা বজাই বখা।

২। সমান অধিকাব আৰু আত্মনিয়ন্ত্রণব ভিত্তিত দেশসমূহব মাজত বন্ধুত্বপূর্ণ সম্পর্ক প্রতিষ্ঠা কবা।

৩। আন্তঃবাষ্ট্রীয় সহযোগিতাব ভিত্তিত অর্থনৈতিক, সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক সমস্যাসমূহব সমাধান কবা আৰু প্রত্যেকজন ব্যক্তিয়ে যাতে মানব অধিকাব আৰু মৌলিক অধিকাব উপভোগ কবিব পাবে তাব ব্যবস্থা কবা।

৪। উল্লিখিত উদ্দেশ্যসমূহ সাধনব বাবে বিভিন্ন দেশব মাজত সম্বন্ধ প্রতিষ্ঠাব কেন্দ্র হিচাপে কার্য সম্পাদন কবা।

২.১.২ বাষ্ট্রসংঘব নীতি ঃ

বাষ্ট্রসংঘব প্রধান নীতিসমূহ এনেধবণব—

১। সকলো সদস্য বাষ্ট্রব সমান সার্বভৌম নীতিব ভিত্তিত বাষ্ট্রসংঘ প্রতিষ্ঠা হ'ব।

২। বাষ্ট্রসংঘব চনদত উল্লেখ কবা নিয়মাবলী মানি লৈ সকলো সদস্য বাষ্ট্রই নিজা দায়িত্ব পালন কবিব লাগিব।

৩। আন্তঃবাষ্ট্রীয় শান্তি, নিবাপত্তা আৰু ন্যায়ত কোনো আঘাত নোহোৱাকৈ সকলো সদস্য বাষ্ট্রই সকলো ধবণব বিবাদ শান্তিপূর্ণভাবে মীমাংসা কবিব লাগিব।

৪। আন্তর্জাতিক সম্পর্ক বক্ষা কবাব স্বার্থত কোনো সদস্য বাষ্ট্রই শক্তি প্রয়োগ কবিব নোৱাবিব।

৫। চনদত উল্লেখ কবা মতে বাষ্ট্রসংঘই কোনো ব্যবস্থা গ্রহণ কবিলে সদস্য বাষ্ট্রসমূহে বাষ্ট্রসংঘক সহায় কবিব লাগিব আৰু বাষ্ট্রসংঘই শাস্তিমূলক ব্যবস্থা গ্রহণ কবা বাষ্ট্রক সহায় কবিব নোৱাবিব।

৬। বাষ্ট্রসংঘই সদস্য বাষ্ট্রসমূহব আভ্যন্তবীণ বিষয়ত হস্তক্ষেপ নকবিব।

২.১.৩ বাষ্ট্রসংঘব অংগ ঃ

বাষ্ট্রসংঘব ছটা প্রধান অংগ হ'ল— (১) সাধাবণ সভা, (২) নিবাপত্তা পবিষদ, (৩) অর্থনৈতিক আৰু সামাজিক পবিষদ, (৪) ন্যাসবক্ষী পবিষদ, (৫) আন্তর্জাতিক ন্যায়ালয় আৰু ষ্ট্রাষ্টী পবিষদ (৬) সচিবালয়।

(১) সাধাবণ সভা (General Assembly) ঃ সাধাবণ সভা বাষ্ট্রসংঘব বৃহত্তম অংগ। সকলোবোব সদস্য বাষ্ট্রবে গঠিত হোৱা সাধাবণ সভালৈ প্রত্যেক সদস্য বাষ্ট্রই পাঁচজনকৈ প্রতিনিধি পঠাব পাবে। কিন্তু প্রত্যেকখন সদস্য বাষ্ট্রই এটাকৈ ভোট প্রদান কবিব পাবে। সাধাবণ সভাব অধিবেশন বছবেকত এবাবকৈ বহে। আকাবত বৃহৎ হোবা বাবে কেইবাখনো কমিটীব জবিয়তে সাধাবণ সভাই কার্যসমূহ পবিচালনা কবে।

(২) নিবাপত্তা পবিষদ (Security Council) ঃ বাষ্ট্রসংঘব অতি গুৰুত্বপূর্ণ অংগটোবেই হ'ল নিবাপত্তা পবিষদ। বাষ্ট্রসংঘ গঠন হোৱাব সময়ত পবিষদব স্থায়ী সদস্য আছিল পাঁচজন আৰু অস্থায়ী সদস্য ছজন। ১৯৬৩ চনত বাষ্ট্রসংঘব চনদব ২৩ নং অনুচ্ছেদব সংশোধন কবি অস্থায়ী সদস্য সংখ্যা দহজনলৈ বৃদ্ধি কবা হয়। নিবাপত্তা পবিষদব অস্থায়ী সদস্যসকলক সাধাবণ সভাই নির্বাচিত কবে। স্থায়ী সদস্য বাষ্ট্রকেইখন হ'ল— আমেবিকা, গ্রেট বৃটেইন, ফ্রান্স, বাছিয়া আৰু চীন। কোনো গুৰুত্বপূর্ণ বিষয়ত সিদ্ধান্ত ল'বলৈ স্থায়ী পাঁচজন সদস্যসহ মুঠ ৯জন সদস্যব সম্মতি থাকিব লাগিব। স্থায়ী সদস্যসকলব 'ভেটো' প্রয়োগব ক্ষমতা আছে। সেইবাবে কোনো বিষয়ত স্থায়ী সদস্যই 'ভেটো' দিলে সিদ্ধান্ত গ্রহণ নহয়।

(৩) অর্থনৈতিক আৰু সামাজিক পবিষদ (Economic and Social Council) ঃ বাষ্ট্রসংঘ গঠিত হোৱা সময়ত এই পবিষদব সদস্য সংখ্যা আছিল ওঠবজন। ১৯৬৫ চনত ইয়াব সদস্য সংখ্যা ২৭জনলৈ বৃদ্ধি কবা হয় আৰু ১৯৭৩ চনত এই সংখ্যা ৫৪জনলৈ বৃদ্ধি কবা হয়। তিনি বছৰীয়া কার্যকালব বাবে ইয়াব সদস্যসকলক সাধাবণ সভাই নির্বাচিত কবে। বাষ্ট্রসংঘব চনদব ৫৫ নং অনুচ্ছেদ মতে গঠিত হোৱা এই পবিষদে আন্তঃবাষ্ট্রীয় অর্থনৈতিক, সামাজিক, সাংস্কৃতিক, শিক্ষা, স্বাস্থ্য আৰু আনুসংগিক এনে সমস্যা সমাধানব বাবে কার্যনির্বাহ কবে। ওপবোক্ত বিষয়বিলাক চোৱা-চিতা কবি পবিষদে সাধাবণ সভালৈ প্রতিবেদন আৰু পবামর্শ পঠাব পাবে।

(৪) ন্যাসবক্ষী পবিষদ (Trusteeship Council) ঃ বাষ্ট্রসংঘব চনদব ৭৬ নং অনুচ্ছেদত ন্যাসবক্ষী পবিষদব কথা উল্লেখ আছে। ন্যাসবক্ষী পবিষদব অন্তর্ভুক্ত দেশবিলাকব জনসাধাবণক অর্থনৈতিক, বাজনৈতিক, সামাজিক আৰু শিক্ষাব ক্ষেত্রত আগবঢ়াই স্বাধীনতা লাভব বাবে উপযুক্ত কবি তোলাব বাবেই এই পবিষদ গঠন হৈছিল।

ন্যাসৰক্ষী পৰিষদ তিনি ধৰণৰ সদস্যৰে গঠিত। (ক) ন্যাস অঞ্চল পৰিচালনা কৰা ৰাষ্ট্ৰসমূহ, (খ) ন্যাস অঞ্চলৰ দায়িত্বত নথকা নিৰাপত্তা পৰিষদৰ স্থায়ী সদস্যসকল আৰু (গ) সাধাৰণ সভাই তিনি বছৰৰ বাবে নিৰ্বাচিত কৰি দিয়া সদস্যসকল।

(৫) আন্তর্জাতিক ন্যায়ালয় (International Court of Justice) : ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ ন্যায়িক অংগটো হ'ল— আন্তর্জাতিক ন্যায়ালয়। মুঠ ১৫জন ন্যায়াধীশৰ দ্বাৰা গঠিত এই ন্যায়ালয় ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ অংগ। ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ সকলো সদস্য ৰাষ্ট্ৰই এই আদালতৰ সদস্য। এই ন্যায়ালয়ৰ প্ৰধান কাম হৈছে ৰাষ্ট্ৰসমূহে উত্থাপন কৰা গোচৰসমূহ নিষ্পত্তি কৰা। এই আদালতে দিয়া ৰায় বিবদমান ৰাষ্ট্ৰই মানিবলৈ বাধ্য।

ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ বৰ্তমান সচিবপ্ৰধান এনটনিও গুৱেটেৰেছ

(৬) সচিবালয় (Secretariat) : সচিবালয় হ'ল ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ প্ৰাণকেন্দ্ৰ স্বৰূপ। ই সচিবপ্ৰধান আৰু অন্যান্য কৰ্মচাৰীৰে গঠিত। এই সচিবালয়েই ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ সকলো সিদ্ধান্ত ৰূপায়িত কৰে। ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ চনদৰ ৯৭ নং অনুচ্ছেদ মতে নিৰাপত্তা পৰিষদৰ অনুমোদন ক্ৰমে সাধাৰণ সভাই সচিবপ্ৰধানক নিয়োগ কৰে। সচিবপ্ৰধানজন নিয়োগৰ ক্ষেত্ৰত নিৰাপত্তা পৰিষদৰ স্থায়ী সদস্য ৰাষ্ট্ৰৰ ভূমিকা গুৰুত্বপূৰ্ণ। সচিবপ্ৰধানৰ কাৰ্যকাল ৫ বছৰ। তেওঁ পুনৰ নিৰ্বাচিত হ'ব পাৰে। ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ প্ৰথম সচিবপ্ৰধানজন আছিল নৰ'ৱেৰ ট্ৰাইভহ্যাণ্ডান লী। বৰ্তমানৰ সচিবপ্ৰধানগৰাকী হ'ল পৰ্টুগালৰ এনটনিও গুৱেটেৰেছ।

উপৰিউক্ত ৬টা অংগৰ উপৰি ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ অন্যান্য অভিকৰণসমূহ হ'ল — (১) আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় শ্ৰমিক সংঘ (International Labour Organisation চমুকৈ ILO), (২) বিশ্ব স্বাস্থ্য সংস্থা (World Health Organisation চমুকৈ WHO), (৩) ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ উন্নয়ন আঁচনি (United Nations Development Programme চমুকৈ UNDP), (৪) ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ মানৱ অধিকাৰ আয়োগ (United Nations Human Rights Commission চমুকৈ UNHRC), (৫) ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ শিশু পুঁজি (United Nations International Children's Emergency Fund চমুকৈ UNICEF), (৬) ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ শিক্ষা, বিজ্ঞান আৰু সাংস্কৃতিক সংগঠন (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization চমুকৈ UNESCO), (৭) আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় মুদ্ৰা নিধি (International Monetary Fund চমুকৈ IMF), (৮) খাদ্য আৰু কৃষি সংগঠন (Food and Agriculture Organisation চমুকৈ FAO) আদি।

২.২ ৰাষ্ট্ৰসংঘ আৰু বিশ্ব শান্তি :

বিশ্বৰ জনগণৰ মনৰপৰা যুদ্ধৰ বিভীষিকা আঁতৰ কৰি বিশ্বাস আৰু আস্থাৰ এখন পৃথিৱী গঢ়াৰ লক্ষ্যৰে দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ পিছত ১৯৪৫ চনত প্ৰতিষ্ঠা হোৱা ৰাষ্ট্ৰসংঘই সত্তৰ বছৰত ভৰি দিলে। এই সুদীৰ্ঘ কালছোৱাত সমস্যাজৰ্জৰিত বিশ্বত শান্তিৰ বাতাবৰণ আনি সকলো ধৰণৰ সমস্যাকে বুজাবুজি আৰু আলোচনাৰে সমাধান কৰাত ৰাষ্ট্ৰসংঘই লৈ অহা ভূমিকা নিশ্চয়কৈ আশাপ্ৰদ আৰু ইতিবাচক। অৱশ্যে বহু ক্ষেত্ৰত আমেৰিকা

যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ শক্তিশালী স্থিতি আৰু কোনো কোনো ক্ষেত্ৰত ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ অনুমোদন অবিহনে আমেৰিকাই লোৱা সামৰিক কাৰ্যপন্থাই ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ স্থিতিত কিছু জোকাৰণি আনিছে যদিও যোৱা সুদীৰ্ঘ কাল ধৰি বিশ্বযুদ্ধৰ লেখীয়া বৃহৎ যুদ্ধৰ পৰিবেশক পৰাহত কৰি ৰাখিব পৰা কাৰ্যই ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ সফলতাক সূচাইছে।

নিৰস্ত্ৰীকৰণৰ জৰিয়তে বিশ্বৰ ৰাষ্ট্ৰসমূহৰ মাজত যুদ্ধৰ পৰিবেশ নোহোৱা কৰাৰ অৰ্থে ৰাষ্ট্ৰসংঘই যোৱা দিনবিলাকত লোৱা পদক্ষেপ গুৰুত্বপূৰ্ণ। ১৯৫২ চনৰ জানুৱাৰী মাহত ৰাষ্ট্ৰসংঘই নিৰস্ত্ৰীকৰণ আয়োগ (Disarmament Commission) গঠন কৰে। ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ তৎপৰতাত ১৯৬৩ চনৰ 'আংশিকভাৱে আণৱিক অস্ত্ৰৰ বিস্ফোৰণ নিষিদ্ধ চুক্তি' (Partial Nuclear Test Ban Treaty), ১৯৬৭ চনত 'বহিঃ মহাকাশ চুক্তি' (Outer Space Treaty), ১৯৬৮ চনত 'পাৰমাণৱিক অস্ত্ৰ সংকোচন চুক্তি' (Nuclear Non-proliferation Treaty), ১৯৭১ চনত 'সমুদ্ৰতলি নিয়ন্ত্ৰণ চুক্তি' (Seabed Control Treaty), ১৯৭২ চনত 'ছল্ট-১' চুক্তি (SALT-I, Strategic Arms Limitation Treaty), ১৯৭৯ চনত 'ছল্ট-২' চুক্তি (SALT-II), ১৯৯৩ চনত পাৰমাণৱিক অস্ত্ৰ নিয়ন্ত্ৰণ চুক্তি (Nuclear Arms Control Treaty), ১৯৯১ আৰু ১৯৯৩ চনত START-1 আৰু START-2 (Strategic Arms Reduction Treaty), ১৯৯৬ চনত ১৫৮খন ৰাষ্ট্ৰৰ সমৰ্থনত সম্পাদিত হোৱা 'পাৰমাণৱিক অস্ত্ৰ পৰীক্ষা নিষিদ্ধকৰণ চুক্তি' (Comprahensive Test Ban Treaty, CTBT)কে ধৰি বৰ্তমানলৈকে ভালেমান চুক্তি স্বাক্ষৰ হোৱা ঘটনাই নিশ্চয়কৈ বিশ্বলৈ শান্তিৰ বাতাবৰণ অনাত বিশেষ ৰঙণি যোগাইছে। ২০০৭ চনৰ জুন মাহত ৰাষ্ট্ৰসংঘই গ্ৰহণ কৰা 'প্ৰতিৰোধমূলক কূটনীতি' (Preventive Diplomacy)ৰ সহায়ত বিবাদ মীমাংসাৰে শান্তিৰ পৰিৱেশ অনাত আগভাগ লোৱাটোও এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ পদক্ষেপ।

মুঠতে ৰাষ্ট্ৰসংঘক শক্তিশালী ৰূপত প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ দায়িত্ব সদস্য ৰাষ্ট্ৰসমূহৰ। এই ৰাষ্ট্ৰসমূহৰ সদিচ্ছা, সহযোগিতা আৰু আনুগত্যইহে ৰাষ্ট্ৰসংঘক বলিষ্ঠ কৰিব পাৰিব আৰু বিশ্ব শান্তিৰ দিশটোও আশাব্যঞ্জক হ'ব।

২.৩ ৰাষ্ট্ৰসংঘ আৰু মানৱ অধিকাৰ আয়োগ ঃ

ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ মানৱ অধিকাৰ আয়োগ ১৯৪৬ চনৰ ১৬ ফেব্ৰুৱাৰী তাৰিখে প্ৰতিষ্ঠা হৈছিল। বিশ্বৰ মানৱ সমাজৰ অধিকাৰসমূহক সুৰক্ষা দিবলৈকে এই স্থায়ী সংগঠনটোৰ জন্ম হৈছিল। সংগঠনটোৰ জন্মক্ষণত ইয়াৰ সদস্য সংখ্যা আছিল ১৮জন। ১৯৬২ চনত আয়োগৰ সদস্য সংখ্যা ২১জনলৈ বৃদ্ধি কৰা হয়। পুনৰ ১৯৯০ চনত ইয়াৰ সদস্য সংখ্যা ৫৩জন কৰা হয়। মানৱ অধিকাৰ আয়োগৰ সদস্যসকল তিনি বছৰৰ বাবে নিৰ্বাচিত হয়। সংখ্যাগৰিষ্ঠৰ মতৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি আয়োগে সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰে।

আয়োগে মানৱ অধিকাৰ উলংঘা সম্পৰ্কীয় অভিযোগ গ্ৰহণ কৰে আৰু তেনে অভিযোগৰ ওপৰত সংশ্লিষ্ট চৰকাৰৰপৰা প্ৰতিবেদন বিচাৰে।

২.৩.১ মানৱ অধিকাৰ ঘোষণাপত্ৰ ঃ

বিশ্বত শান্তিৰ বাতাবৰণ অনাৰ উদ্দেশ্যে আৰু ৰাষ্ট্ৰসমূহৰ মাজত সহযোগিতা বৃদ্ধিৰ বাবে গঠিত হোৱা ৰাষ্ট্ৰসংঘই অতি গুৰুত্বপূৰ্ণভাৱে মানৱ অধিকাৰ ৰক্ষাৰ দিশটোত বিশেষ গুৰুত্ব প্ৰদান কৰি আহিছে। বিশ্বৰ প্ৰত্যেকজন ব্যক্তিয়ে মৰ্যাদাপূৰ্ণ জীৱন যাপনৰ বাবে প্ৰয়োজন হোৱা কিছুমান অধিকাৰক সুৰক্ষা দিয়াৰ অৰ্থে ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ সাধাৰণ সভাই ১৯৪৮ চনৰ ১০ ডিচেম্বৰ তাৰিখে ৪৮খন সদস্য ৰাষ্ট্ৰৰ সমৰ্থনত মানৱ অধিকাৰ ঘোষণাপত্ৰ গ্ৰহণ কৰে। সেইবাৰেই আজিও ১০ ডিচেম্বৰৰ দিনটো মানৱ অধিকাৰ দিবস হিচাপে পালন কৰা হয়। এটা প্ৰস্তাৱনা আৰু ৩০টা অনুচ্ছেদ সম্বলিত এই ঘোষণাপত্ৰই মূলতঃ দুটা উদ্দেশ্য সাধন কৰিছে।

প্ৰথম, বিশ্বৰ জনগণৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় অধিকাৰসমূহ এই ঘোষণাপত্ৰত সন্নিৱিষ্ট হৈছে। দ্বিতীয়, এই ঘোষণাপত্ৰত উল্লেখিত অধিকাৰসমূহক সদস্য ৰাষ্ট্ৰসমূহে স্বীকৃতি দিছে।

উল্লেখযোগ্য যে এই ঘোষণাপত্ৰত উল্লেখ থকা অধিকাৰসমূহে ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ সদস্য ৰাষ্ট্ৰসমূহৰ ক্ষমতা আৰু কাৰ্যাৱলীৰ ওপৰত কিছু সীমাবদ্ধতা আনিছে। কাৰণ নীতিগতভাৱে কোনো ৰাষ্ট্ৰই এই অধিকাৰসমূহক আওকাণ কৰিব নোৱাৰে। দেশৰ নাগৰিকসকলক এই অধিকাৰবপৰা বঞ্চিত কৰি আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় শান্তি আৰু নিৰাপত্তা ৰক্ষা কৰাটো যে সম্ভৱ নহয় তাক ৰাষ্ট্ৰসংঘই এই ঘোষণাপত্ৰৰ জৰিয়তে স্পষ্ট কৰিছে। বিশ্বৰ নাগৰিকৰ জীৱনযাত্ৰাৰ মানদণ্ড উন্নত কৰা আৰু এটা মৰ্যাদাপূৰ্ণ জীৱন-যাপনৰ বাট মুকলি কৰাৰ বাবে ৰাষ্ট্ৰসংঘই মানৱ অধিকাৰ সম্পৰ্কত এতিয়ালৈকে লোৱা পদক্ষেপ নিশ্চয়কৈ আশাব্যঞ্জক।

যদিও মানৱ অধিকাৰৰ ঘোষণাপত্ৰ এনে কোনো চুক্তি নহয় যে ইয়াৰ দ্বাৰা সদস্যৰাষ্ট্ৰসমূহক বাধ্য-বাধকতাৰ মাজলৈ অনা হৈছে, তথাপি সদস্য ৰাষ্ট্ৰসমূহৰ সদিচ্ছাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰিয়েই এই ঘোষণাপত্ৰই বিশ্বৰ মানৱ সমাজৰ সৰ্বদিশৰ ব্যক্তিত্ব বিকাশৰ সুবিধা দিছে।

২.৩.২ ৰাষ্ট্ৰীয় মানৱ অধিকাৰ আয়োগ (ভাৰতবৰ্ষ) ঃ

১৯৬৬ চনত ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ সাধাৰণ সভাই এটা প্ৰস্তাৱ গ্ৰহণ কৰি সদস্য ৰাষ্ট্ৰবিলাকত মানৱ অধিকাৰ আয়োগ গঠনৰ বাবে ৰাষ্ট্ৰসমূহৰপৰা পৰামৰ্শ বিচাৰিছিল। ১৯৭০ চনত ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ মানৱ অধিকাৰ আয়োগে সদস্য ৰাষ্ট্ৰসমূহত মানৱ অধিকাৰ আয়োগ গঠনৰ বিষয়টোত গুৰুত্ব দি বিষয়টো সদস্য ৰাষ্ট্ৰসমূহলৈ আগবঢ়াই দিলে। ১৯৯৩ চনৰ জুন মাহত ভিয়েনাত অনুষ্ঠিত হোৱা মানৱ অধিকাৰ সম্পৰ্কীয় অধিৱেশনত ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ প্ৰত্যেক সদস্য ৰাষ্ট্ৰত একোটা মানৱ অধিকাৰ আয়োগ গঠনৰ ওপৰত পুনৰ গুৰুত্ব প্ৰদান কৰা হয়। সেই মৰ্মে মানৱ অধিকাৰ সুৰক্ষিত কৰাৰ স্বাৰ্থত ৰাষ্ট্ৰসমূহত এনে আয়োগ গঠন হ'ল।

ভাৰতবৰ্ষত ১৯৯৩ চনৰ ২৮ ছেপ্টেম্বৰ তাৰিখে ৰাষ্ট্ৰপতিয়ে এখন অধ্যাদেশ জাৰি কৰে আৰু সেইমৰ্মে ১৯৯৩ চনৰ ১২ অক্টোবৰ তাৰিখে ৰাষ্ট্ৰীয় মানৱ অধিকাৰ আয়োগ গঠন কৰা হয়। এই বছৰৰ ১৮ ডিচেম্বৰত আগৰ অধ্যাদেশৰ ঠাইত সংসদত এখন বিধেয়ক

উত্থাপিত হয়। ১৯৯৪ চনৰ ৮ জানুৱাৰী তাৰিখে বিধেয়কখনে ৰাষ্ট্ৰপতিৰ অনুমোদন লাভ কৰি আইনত পৰিণত হয়। এই আইনখনক 'মানৱ অধিকাৰ সুৰক্ষা আইন, ১৯৯৩' নামে জনা যায়। এই আইনমতে ৰাজ্য বিলাকতো ৰাজ্যিক মানৱ অধিকাৰ আয়োগ গঠন হয়।

ৰাষ্ট্ৰীয় মানৱ অধিকাৰ আয়োগৰ সভাপতিজন উচ্চতম ন্যায়ালয়ৰ প্ৰাক্তন মুখ্য ন্যায়াধীশ হ'ব লাগিব। সদস্যসকলৰৰ ভিতৰত— (১) এজন সদস্য উচ্চতম ন্যায়ালয়ৰ ন্যায়াধীশ অথবা প্ৰাক্তন ন্যায়াধীশ, (২) এজন সদস্য কোনো উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ মুখ্য ন্যায়াধীশ অথবা প্ৰাক্তন মুখ্য ন্যায়াধীশ আৰু (৩) দুজন সদস্য মানৱ অধিকাৰ সম্পৰ্কীয় জ্ঞান আৰু অভিজ্ঞতা থকা ব্যক্তি।

ইয়াৰ উপৰি ৰাষ্ট্ৰীয় সংখ্যালঘু আয়োগৰ সভাপতি, অনুসূচিত জাতি আৰু জনজাতিৰ ৰাষ্ট্ৰীয় আয়োগৰ সভাপতি আৰু ৰাষ্ট্ৰীয় মহিলা আয়োগৰ সভাপতিও আয়োগৰ সদস্য পদত থাকিব। সকলো সদস্যকে ভাৰতৰ ৰাষ্ট্ৰপতিয়ে ৫ বছৰৰ বাবে নিযুক্তি দিয়ে।

ভাৰতবৰ্ষত মানৱ অধিকাৰ উলংঘনৰ সকলো দিশ পৰ্যালোচনা কৰি তাৰ বিহিত ব্যৱস্থাৰ বাবে চৰকাৰৰ ওচৰত প্ৰতিবেদন দাখিল কৰাৰ লগতে ৰাষ্ট্ৰীয় মানৱ অধিকাৰ আয়োগে এই দিশত অতন্দ্ৰ প্ৰহৰীৰ ভূমিকা ল'ব লাগে।

২.৪ অন্যান্য গুৰুত্বপূৰ্ণ আন্তৰ্জাতিক অনুষ্ঠানসমূহ ঃ

ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ উপৰি বৰ্তমান বিশ্বত থকা কেইটামান গুৰুত্বপূৰ্ণ আন্তৰ্জাতিক অনুষ্ঠান হ'ল—

আন্তৰ্জাতিক অনুষ্ঠান	মুখ্য কাৰ্যালয়
১। জাতিসমূহৰ সংঘ (Commonwealth of Nations)	লণ্ডন
২। এমনেষ্টি ইণ্টাৰনেছনেল (Amnesty International, AI)	লণ্ডন
৩। উত্তৰ আটলাণ্টিক চুক্তি সংগঠন (North Atlantic Treaty Organisation, NATO)	ব্ৰুচেল্‌ছ
৪। আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় নবীকৰণযোগ্য শক্তি অভিকৰণ (International Renewable Energy Agency)	সংযুক্ত আৰব এমিৰেটছ (UAE)
৫। এছিয়া প্ৰশান্ত মহাসাগৰীয় অৰ্থনৈতিক নিগম (APEC)	ছিংগাপুৰ
৬। দক্ষিণ-পূৰ এছীয় জাতিসমূহৰ সংস্থা (ASEAN)	জাকার্টা
৭। আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় ক্ৰিকেট পৰিষদ (ICC)	দুবাই
৮। আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় ফুটবল ফেডাৰেচন (FIFA)	জুৰিক
৯। বিশ্ব অৰ্থনৈতিক মঞ্চ (World Economic Forum, WEF)	জেনেভা
১০। আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় হকী ফেডাৰেচন (International Hockey Federation)	লৌচেন, ছুইজাৰলেণ্ড
১১। দক্ষিণ এছীয় আঞ্চলিক সহযোগিতা সংস্থা (South Asian Association for Regional Cooperation, SAARC)	কাঠমাণ্ডু